

Српски језик 2

Вежбе

Синтакса

Систем зависних реченица

Среда, 15. 4. 2020.

Снежана Кадих

ЗАДАТАК 1

1. Пронађи и подвуци **изричне** зависне реченице у следећем тексту.

Сутрадан сам отишао у школу. Дошли су и сви остали. Види се да смо сви провели једну тешку ноћ и да смо те ноћи бринули једну тешку бригу. То се најбоље видело по томе што ниједан од нас није знао ниједну лекцију. Падале су то преподне рђаве оцене као зреле крушке.

И баш то преподне имали смо час из географије. Кад је ушао професор, изгледао ми је као крвник, а не као наставник. И целога часа избегавао сам да нам се сретну погледи. А кад он још узме штапић да нам нешто на глобусу покаже, а мене подиђоше мрави и опипах одмах канап којим везујем панталоне, да видим је ли чврст.

То преподне, као да га је неко подговорио, вероучитељ нам је, на часу хришћанске науке, говорио о блудноме сину, о ономе неваљалом сину који је напустио родитељски дом и лутао по свету.

2. Препиши **временску** реченицу из задатог текста.

3. Објасни шта су **субординатори**.

4. Препиши **односне реченице** из задатог текста.

5. Које речи су **субординатори односних реченица** из задатог текста?

6. Пронађи **изричну зависноупитну реченицу** у задатом тексту и препиши је.

7. У задатом тексту пронађи **изричну модалну реченицу** и препиши је.

8. Заокружите слова испред тачних тврдњи о **изричним реченицама**:

- а) Обележја декларативних изричних реченица су везници ДА и КАКО.
- б) У модалним изричним реченицама може се употребити презент.
- г) Испред изричних реченица обавезно се пише запета.
- д) Изричне реченице могу имати функцију субјекта у вишој реченици.

9. У реченици *Вероучитељ је намеравао да говори о блудном сину* подвучена реченица је:

- а) изрична декларативна
- б) изрична волунтативна
- в) изрична зависноупитна

10. У следећим реченицама подвуци **корелативе**:

- а) *Професор је делио оцене онако како се и очекивало.*
- б) *Кад је ушао професор, тад су сви ученици заћутали.*

11. **Именичку конституентску вредност** имају две врсте зависних реченица. Заокружи слова испред тачних тврдњи.

- а) изричне реченице (у ширем смислу)
- б) именичке односне (релативне) реченице
- в) временске реченице
- г) узрочне реченице
- д) придевске односне (релативне) реченице

ЗАДАТАК 2

Онда се цар ухвати за браду, окрену се господи са двора и запита их:

– Погодите колико вреди моја брада!

Неки рекоше да вреди оволико, а други онолико. Онда девојка каза да нико није погодио, па сама рече:

– Царева брада вреди онолико колико вреде три летње кише.

Цара то зачуди, али признаде да је њен одговор најбољи. А онда је запита хоће ли бити његова жена. Девојка се поклони и рече:

– Нека буде, кад ти тако хоћеш, часни царе. Само једно од тебе тражим: напиши својом руком да ћеш ми дати да понесем са собом оно што ми је најмилије, ако се икад на мене наљутиш и са двора ме отераш.

Цар се насмеја на те речи и написа оно што је девојка пожелела. Прође тако неко време, а цар се нешто наљути на њу и рече:

– Нећу те више за жену, него иди са мог двора куда знаш.

12. У задатом тексту пронађи и подвуци све **глаголе говорења, мишљења, осећања и опажања**.

13. Глаголи **тражења информације, пружања информације, стицања и поседовања информације** се допуњавају:

а) изричним волунтативним реченицама

б) изричним зависноупитним реченицама

14. Пронађи и препиши из задатог текста **изричне зависноупитне** реченице.

15. Пронађи и препиши из задатог текста **односне зависне** реченице.

16. Наведи **релативизаторе односних реченица** које се налазе у задатом тексту:

17. У реченици *Цар је рекао девојци да његова брада вреди три летње кише* подвучена **изрична** реченица има функцију:

- а) неправог објекта
- б) изричног правога објекта

18. У реченици *То је девојка која је одгонетнула цареву загонетку* **односна реченица** се односи на:

- а) сам идентитет појма
- б) на карактеристике појма
- в) на количину појмова

ЗАДАТАК 3

Сада, скоро два века касније, та писма су и драгоцени документи, који се чувају у архивама, библиотекама и музејима Србије.

19. Заокружи тачне тврдње које се односе на **задату реченицу**:

- а) реч је о односној реченици која има рестриктивну функцију у односу на именички појам
- б) реч је о односној реченици која има додатну информацију у вези са именичким појмом
- в) реч је атрибутској употреби односне реченице
- г) реч је о апозитивној употреби односне реченице

ЗАДАТАК 4

Писана реч се поштовала, јер је за многе Србе и Европљане писање и читање била недостижна вештина: само мало људи било је писмено. Тада, у првој половини 19. века,

само неколико особа је написало мемоаре; изузетак је Вук Караџић, који је записивао све што је видео и чуо.

20. Подвуци **односну реченицу** у задатом тексту:

21. Односна реченица у **апозитивној употреби** се:

а) не одваја зарезима у писању

б) одваја зарезима у писању

ЗАДАТАК 5

А то непознато осећање дивљења обезнанило је вука толико да га је ова изгубљена овчица, мртва од страха од смрти, вукла за собом као да га води на невидљивој али чврстој узици, везаној за невидљиву алку која му је протурена кроз њушку.

22. У задатом тексту подвуци **односну реченицу**.

23. Реченица из претходног текста је:

а) односна реченица у атрибутој употреби

б) односна реченица у апозитивној употреби

24. Односна реченица у **атрибутој употреби** је:

а) тесно везана са управном именицом

б) накнадно додата

25. Напиши једну **односну реченицу у атрибутој служби** по свом избору.

26. Заокружи реченицу у којој **односна реченица** има **атрибутску службу**:

а) То је Милош Тодоровић, чију сам ти сестру јуче представио.

б) То је младић чију си сестру упознао.

27. У реченици *Пре него што спакујете штапове у футролу (,) која их чува од оштећења (,) обришите их од песка и прашине* **односна реченица** се:

а) обавезно одваја зарезима

б) не одваја зарезима

в) може одвојити зарезима, али и не мора

28. **Односне реченице** које одређују **именичке јединице** имају:

а) придевску конституентску вредност

б) именичку конституентску вредност

29. У реченици *Ко рано рани, (он) две среће граби* **односна реченица** има именичку конституентску функцију:

а) субјекта

б) објекта

30. У којој се од следећих реченица **мора** употребити **зарез**, а у којој се **не сме** употребити, и зашто?

- а) *Узео је ону књигу која је лежала на столу.*
- б) *Отворила је кишобран који је извадила из ташине.*

Литература

1. Ж. Станојчић, Љ. Поповић, *Граматика српског језика за гимназије и средње школе*, Београд, ЗУНС, 2008.
2. Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, Београд: Научна књига, 1974.